

KARAPAZAR

i druge dorćolske priče

Priče smo štampali na oba naša pisma, u zavisnosti od toga koji autor je kako slao, želeći da delimično očuvamo sećanje na multikulturalnost i multietničnost ovog kraja grada koji je, vrlo nesebično i nežno, bio svačiji.

Priče koje se nalaze u ovom zborniku prispele su, još pre nekoliko godina, na konkurs *Ispričaj svoj Stari grad*. Već na početku se treba ograditi od „priče“ u onom užem književnoteorijskom smislu reči, s obzirom na to da u ovom zborniku čitalac može naići na utiske i doživljaje koji ne moraju zadovoljiti stroge književnokritičke kriterijume, jer – to i nije bio cilj! Naprotiv! Ovaj zbornik koji stoji pred vama heterogen je, lepršav i neograničavajući, kao i sam Dorćol, obuhvatajući, podobno tome, najrazličitije diskurse i arhitekturu. Najvažnije je bilo, ma koliko to subjektivno zvučalo, odabrati one tekstove koji iznose iskrenu emociju i zapažanje. Rutina, svakodnevnica, istorija, misterija, odblesci još koječega (ne)imenljivog izneseni su ovde, biografski, memoarski, esejistički, književno umetnički, razgovorno, „dorćolski“, „turistički“, čineći ovaj zbornik pristupačnim širokoj i najrazličitijoj publici. Priča *Karapazar*, koja je istaknuta u samom naslovu zbornika, izdvaja se od drugih po svojim umetničkim kvalitetima. Uspevajući da većim pripovedanjem provede čitaoca kroz trostruku dimenziju Dorćola, pitko zalazeći u zbilju i ezoteriju, poigravajući se sa različitim percepcijama, zavredila je status naslova ovog zbornika. No, „najbolja“ je suviše teška reč ako posmatramo kontekst i cilj o kojima je bilo reči, tako da to prepuštamo samom čitaocu da odabere i zavoli, jer ovaj zbornik će sigurno, na ovaj ili onaj način, uspeti da komunicira sa svakim istinskim ljubiteljom Dorćola.

Tamara Babić
O DOGAĐAJIMA KOJI SE NISU DESILI

Čini se neverovatnom ta ljudska sklonost ka prepričavanju priča o događajima koji su se zbili. Ništa manje nije čudno nije ni naivno ubedeenje pripovedača da postoji samo jedna moguća realnost. „Eh, da sam...” ili „Što nisam...”, ta melanholijom osenčena iskrade se kroz stegnute zube na licima sa dinama formiranim oštrim vetrovima pustinje života, kao jedva čujni dokaz da u našim glavama postojanje nije linearno. Istorije se kroje od jedne do druge bitke, od jednog do prvog sledećeg prevrata vladara, dinastije i epohe. Drugim rečima: kroje se oko suvoparnih podataka koji nam služe samo da stvore iluziju naše moći nad vremenom, jer kad sve lepo smestimo u uredno označene fioke – smatramo da smo ovladali prošlošću, i pripremili svoj monopol na budućnost. Opsena!

U svemu tome se površno previđa da jednako kao što nas oblikuju stvari koje su deo našeg života, tako isto su za izgled našeg bića zaslužna i odustajanja, svi oni putevi kojima niko nije krenuo, profesije koje nisu odabrane, ljubavi koje nisu stigle da ostave ožiljak. Grnčarsko vitlo na kome se pod prstima pomalo sarkastičnog grnčara izvijaju porazi i pobeđe vrti se neumoljivo, do momenta kada se glina ne isuši toliko da se može pretvoriti u prah i rasuti

na vetru. I to je to. Nema popravnog, nema druge prilike. Kao dokaz da smo postojali ostaju tragovi na tuđim životima iscrtani svim onim što nismo odabrali da postanemo. Tek kada bi čovek bio svestan svega onoga što bira da ne odabere – bilo bi mu jasno koliko dimenzija stvarnosti postoji i koliko je maleno ono što proživimo spram bezbrojnih kombinacija koje bismo mogli. Nije čovekovo pradavno stremljenje da pronade travku večnog života, već travku večne mogućnosti izbora. Neverovatno je i kako se uobrazilja pougrava sa strpljenjem uma sklonog maštanju, kao i kolika je jačina njene moći ubeđivanja. Taman kad drvena lutka čije udove pomeraju konci Uobrazilje pomisli da ludi, tu se nasmeje prekim bezubim osmehom i pokaže pravo lice stvarnosti. Ne, nisi luda, to se ja samo poigravam da prekratim dosadne eone večnosti. Ali pre nego što se smiluje, lukavo napuni ulice grada poznatim licima na nepoznatim ljudima. Taman kad mi ozeblo usamljeno srce zaigra od sreće u nepoznatom gradu koji gleda zlim hladnim očima, a zaigra lako čim se moj prvi pogled zalepi na poznato lice – igra senki prestaje. Mnogo lica se odjednom učini poznatim jer podsećaju na ljude koji stvarno žive u mom gradu, jedinom gradu sa belim zidinama.

Ali lica tih ljudi nisu stvarna, već utvare koje čine deo dobro osmišljene scenografije koja treba da me zavara da sam dobrodošla ovde. Zla čarobnica se igra još surovije: pred moje noge baca isečke neke

druge stvarnosti, nekog drugog prostora i vremena. Pogledaj: isti drvored ili iste betonske ploče kojima su popločani dorćolski putevi, pod pravim uglom kao u rimskom logoru. *Cardo* i *decumanus*, rekli bi Rimljani, dok bi kroz logor odzvanjao zvuk kopita ratnih konja koji kaskaju po crvenkastim pločama. Ulica strma baš kao Kralja Petra, a na vrhu ove zgrade je isti polukružni balkon kao na jednoj dorćolskoj višespratnici, s koga sigurno puca jednako snažan pogled na jednolični ritam krovova. Pa kuća barokne fasade koja kao da je delo istog neimara koji je izmaštao onu lepu iz Dušanove. Prosto da ne poveruješ, komadići poznatog sveta pobacani po vrhu neke neisprobane realnosti, komadići kolaža sačinjenog od stranica novina pisanih poznatim jezikom i poznatim slikama, a zalepljeni na neki novi pano. Nalik na kolaže kakvih ima u „Centrali”, kafiću smeštenom na uglu Simine i Kneginje Ljubice, koji je od najboljih mesta u univerzumu za kovanje opakih planova koji nikada ne napuste stranice sveske. Kolaži u „Centrali” zvani „Mobil Konstrukt I i II” su poput sivih oblaka visili danima nad glavama mojih prijatelja sa kojima sam delila studentske dane pune entuzijazma i želje da se promeni svet. Red kolaža, red figura crnaca sa zlatnim pregačama za koje bi sam Kič glavom i bradom rekao da su previše. U tom ambijentu, gde su se toliki svetovi sudarili, tolike teorije pale u vodu i ponovo se vinule u nebesa na krilima feniksa, sve

to nekako ima smisla. Mada je najlepše bilo sedeti na neudobnim drvenim stolicama ispred „Centrale” pod krošnjama drveća, u debelom hladu dok sunce na umoru poslednjim snagama ranjenika prži okolne zgrade razblaženim popodnevnim nijansama krvi.

Dok obale mog uma zapljuskuju valovi sećanja na te kulise pozornice Beograda koje su postale deo mog bića, želim da ispričam sve ono što se nije dogodilo. Želim da ispričam da sada sedim baš za tim stolom na samom uglu i gledam kako Dorćolci krstare poznatim vodama uskih ulica ka svojim starinskim haustorima. Želim da ispričam kako sam ostala i da baš tu sa onim istim dobroćudnim čudacima krojim svet po svojoj meri oštrim makazama kritike i surovim potezima igle od jezika. Kako je baš tu rođena ideja koja će učiniti ostanak mogućim i odabranim putem, a ne putem koji je ostao bez asfalta i bankina, sa polomljenim znakovima prašnjavim od zaborava. Da je ovo moje popodne nekim čudom zaista smešteno podno dobro znanih krošnji, sa rečima koje se odbijaju kroz polupunu čašu i rasipaju dorćolskim vazduhom, moje misli bi bile negde drugde. Negde između tundre na dalekom severu i planinskog vrha južne Afrike, daleko, i još dalje.

Dorćol bi bio moja i tuđa pista sa koje poleću svi avioni iluzije koje eksplodiraju u terorističkim atacima realnosti. Ali na istu tu pistu se mogu i spustiti malobrojni letovi kojima putuju oni koji su se

na koncu svog nemirnog traganja za smislom i boljom stvarnošću ipak vratili baš tu, naizgled bez nekog opipljivog razloga. Kad se vratiš, dovoljno je samo da se spustiš do Dunava i mirno prošetaš pred njegovim budnim pogledom, ne moraš više ni da znaš šta je na drugoj obali.